

Z TRADYCJI MNISZEJ

71

TOMASZ M. DĄBEK OSB

**CHRZEST JAKO FUNDAMENT
ŻYCIA RELIGIJNEGO**

TOMASZ M. DĄBEK OSB

CHRZEST JAKO FUNDAMENT ŻYCIA RELIGIJNEGO

TYNIEC

WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW

Opracowanie graficzne:

JAN NIEĆ

Korekta:

ANNA NOWAK

Superiorum permissu: Opactwo Benedyktynów

Kraków, dnia 03.09.2018 r.

† Szymon Hiżycki OSB, opat tyniecki

Wydanie I – Kraków 2018

ISSN 0867-7050

ISBN 978-83-7354-826-8

© Copyright by Tyniec Wydawnictwo

Benedyktynów

ul. Benedyktyńska 37, 30-398 Kraków

tel. + 48 (12) 688-52-90; tel./fax + 48 (12) 688-52-91

e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl

www.tyniec.com.pl

Druk i oprawa: Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	7
OKREŚLENIA CHRZTU W KSIĘGACH LITURGICZNYCH	11
OBRZĘDY PRZYGOTOWANIA KATECHUMENÓW DO SAKRAMENTÓW WTAJEMNICZENIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO	21
OBRZĘDY SAKRAMENTÓW WTAJEMNICZENIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO	61
CZYTANIA PODANE W OBRZĘDACH	67
PISMO ŚWIĘTE O CHRZCIE I JEGO NASTĘPSTWACH.....	75
PODSUMOWANIE.....	99
PROPOZYCJE BIBLIOGRAFICZNE.....	101

WPROWADZENIE

W roku jubileuszu 1050–lecia chrztu Polski warto zastanowić się nad tym sakramentem, który włącza nas do Kościoła, obdarza łaską usprawiedliwienia, uwolnienia od grzechu pierworodnego, włącza w zbawcze dzieło Chrystusa i daje siły do godnego życia jako przybrane dziecko Boże.

Katechizm Kościoła Katolickiego określa sakrament chrztu słowami:

Chrzest święty jest fundamentem całego życia chrześcijańskiego, bramą życia w Duchu (*vitae spiritualis ianua*) i bramą otwierającą dostęp do innych sakramentów. Przez chrzest zostajemy wyzwoleni od grzechu i odrodzeni jako synowie Boży, stajemy się członkami Chrystusa oraz zostajemy wszczepieni w Kościół i stajemy się uczestnikami jego posłania: ‘Chrzest jest sakramentem odrodzenia przez wodę i w słowie’ (Katechizm Rzymski, 2, 2, 5) (KKK 1213).

Podstawą naszych rozważań będą wstępy do obrzędów oraz same obrzędy chrztu dzieci i dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem tekstów biblijnych stanowiących podstawy teologicznej nauki o sakramencie chrztu, a także duszpasterskiego doświadczenia. Pomogą one odnowić w sobie świadomość tego, co dokonało się, gdy przyjmowaliśmy chrzest – w znakomitej większości w naszym kraju jako niemowlęta.

Będziemy rozważać obrzędy chrztu, zwłaszcza ludzi dorosłych, podczas których dojrzałe osoby wyznają wiarę w Chrystusa, wyrzekają się wszystkiego, co tej wierze się sprzeciwia, a celebrans w imieniu Kościoła przekazuje zarówno pouczenia pokazujące znaczenie kolejnych czynności składających się na obrzędy, jak nadprzyrodzone, niewidzialne dary łaski Bożej. Przypomnienie tych obrzędów i zrozumienie ich sensu może być podstawą do rachunku sumienia, zastanowienia się, jak współpracujemy z łaską Bożą, jak rozwijamy wielkie dary, które otrzymaliśmy jako małe dzieci.

Podczas liturgii paschalnej w Wielką Sobotę odnawiamy przyrzeczenia chrzcielne. Powinniśmy robić to w sposób w pełni świadomy i potem konsekwentnie żyć zgodnie z tym, do czego się zobowiązaliśmy.

Refleksję nad pobróżkami poszerzymy o zastanowienie się nad tekstami biblijnymi pokazującymi znaczenie chrztu świętego.

OKREŚLENIA CHRZTU W KSIĘGACH LITURGICZNYCH

W naszych rozważaniach zastanowimy się najpierw nad tym, co o sakramencie chrztu mówią wstępy do jego obrzędów dostosowane do zwyczajów diecezji polskich (Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Wydanie drugie poprawione, Katowice 1987, odtąd odznaczane jako OChD oraz Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1988, skrót: OCWD).

Obie księgi zawierają ogólne wprowadzenie, z którego przytoczymy sformułowania ważne dla naszych rozważań i szczególnie zastanowimy się nad znaczeniem tekstów biblijnych, do których się wyraźnie odwołują, oraz innych, stanowiących podstawę nauki, którą przekazują.

Na początku dokument mówi o skutkach chrztu oraz pozostałych sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego: bierzmowania i Eucharystii, udzielanych przy chrzcie ludziom dorosłym (w Kościołach Wschodnich również od razu dzieciom) – wyzwoleniu z niewoli mocy ciemności przez włączenie w zbawczą śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa, darze Ducha Świętego, który czyni nas przybranymi dziećmi Bożymi:

Ludzie uwolnieni z mocy ciemności przez sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia razem z Chrystusem umarli, razem z Nim pogrzebani i zmartwychwstali, otrzymują Ducha przybrania za synów i odprawiają z całym ludem Bożym pamiątkę Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa” (nr 1, przywołany jest tylko DM 14, ale są odniesienia do ważnych tekstów NT, głównie św. Pawła, np:

Czyż nie wiadomo wam, że my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusa Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć? Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my postę-

powali w nowym życiu – jak Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca. Jeżeli bowiem przez śmierć, podobną do Jego śmierci, zostaliśmy z Nim złączeni w jedno, to tak samo będziemy [z Nim złączeni w jedno] przez podobne zmartwychwstanie (Rz 6,3–5)

Nie otrzymaliście przecież ducha niewoli, by się znowu pogrążyć w bojaźni, ale otrzymaliście ducha przybrania za synów, w którym możemy wołać: «Abba, Ojcze!» (Rz 8,15)

Gdy jednak nadeszła pełnia czasu, zesłał Bóg Syna swego, zrodzonego z niewiasty, zrodzonego pod Prawem, aby wykupił tych, którzy podlegali Prawu, byśmy mogli otrzymać przybrane synostwo. Na dowód tego, że jesteście synami, Bóg zesłał do serc naszych Ducha Syna swego, który woła: «Abba, Ojcze!» (Ga 4,4–6).

Ochrzczeni tworzą nowy Lud Boży, stają się nowym stworzeniem:

Przez chrzest wszczępieni w Chrystusa stają się ludem Bożym, a otrzymawszy odpuśczenie wszystkich grzechów, wyrwani z mocy ciemności, zostają wyniesieni

do stanu przybranych synów (por. Rz 8,15; Ga 4,5). Odradzając się z wody i z Ducha Świętego, stają się nowym stworzeniem i przez to zostają nazwani synami Bożymi i są nimi rzeczywiście (por. 1 J 3,1) (nr 2).

Chrzest jest pierwszym z sakramentów, włączającym nas w Chrystusowe dzieło odkupienia:

Chrzest, brama do życia i królestwa Bożego, jest pierwszym sakramentem nowego prawa; przyniósł go Chrystus wszystkim ludziom, aby mieli życie wieczne (por. J 3,5), a potem wraz z Ewangelią powierzył go swojemu Kościołowi, gdy polecił Apostołom: Idźcie i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego (Mt 28,19). Dlatego to chrzest jest przede wszystkim sakramentem tej wiary, przez którą ludzie, oświeceni łaską Ducha Świętego, dają odpowiedź na Ewangelię Chrystusową. Kościół za swoje podstawowe i główne zadanie uważa pobudzanie wszystkich, czy to katechumenów, czy rodziców dzieci ochrzczonych, czy chrzestnych, do tej prawdziwej i czynnej wiary, dzięki której złączeni z Chrystusem, za-

wierają albo umacniają Nowe Przymierze, Do tego celu zmierza zarówno pasterskie nauczanie katechumenów i przygotowanie rodziców, jak liturgia słowa Bożego i towarzyszące obrzędowi chrztu wyznanie wiary (nr 3).

Porównanie chrztu do bramy można zestawić ze słowami Chrystusa z Ewangelii św. Jana:

Zaprawdę, zaprawdę, powiadam wam: Ja jestem bramą owiec. Wszyscy, którzy przyszli przede Mną, są złodziejami i rozbójnikami, a nie posłuchały ich owce. Ja jestem bramą. Jeżeli ktoś wejdzie przeze Mnie, będzie zbawiony – wejdzie i wyjdzie, i znajdzie pastwisko (J 10,7–9).

Chrztu udziela się na podstawie wiary samych przystępujących do tego sakramentu albo – w wypadku chrztu dzieci – na podstawie wiary ich rodziców lub opiekunów. Dlatego powinni tę wiarę odpowiednio starannie poznać, czemu służą kolejne etapy przygotowania, a w krajach chrześcijańskich wychowanie religijne w rodzinach oraz katecheza w szkole i w kościele.

Piękne biblijne określenie Kościoła, jako wspólnoty, do której wchodzi przyjmujący chrzest, zawiera następujący punkt wstępu:

Ponadto chrzest jest sakramentem, przez który ludzie wchodzi do wspólnoty Kościoła i tworzą razem budowlę na mieszkanie Boga w Duchu Świętym (por. Ef 2,22), stają się królewskim kapłaństwem i świętym narodem (por. 1 P 2,9). Chrzest jest także sakramentalnym węzłem jedności, łączącym wszystkich, którzy są nim naznaczeni (DE 22). Ten niezmienny skutek w liturgii łacińskiej jasno wyraża sam obrzęd sakramentu, gdy w obecności ludu Bożego ochrzczonego namaszcza się krzyżem. Ze względu na to wszyscy chrześcijanie najwyższą czcią powinni otaczać obrzędy chrztu i nikomu nie wolno powtórnie go udzielić, jeżeli został ważnie udzielony także przez braci odłączonych (nr 4).

Kościół jest Bożą budowlą, świątynią, ale świątynią jest także każdy indywidualny chrześcijanin, w którym przez chrzest mieszka Duch Święty. Lud Boży to święte kapłaństwo – reprezentacja całej ludzkości przed Bożym obliczem, jak w Pierwszym

Przymierzu był nim Izrael, święty naród nie ograniczony do naturalnych potomków Abrahama, ale obejmujący wszystkie jego dzieci duchowe, naśladowujące jego wiarę, całkowite zwierzenie Bogu. Łączy on wszystkich, którzy go przyjmują, nawet jeśli należą do innych niż Kościół katolicki wspólnot chrześcijańskich. Dlatego nie można go powtarzać, jeśli został w nich ważnie udzielony. Przynależność do ludu kapłańskiego, włączenie w godność Chrystusa – namaszczonego Kapłana, Proroka i Króla, wyraża podczas chrztu obrzęd namaszczenia krzyżem świętym, które biskup poświęca w katedrze w Wielki Czwartek. Nawiązuje to do starożytnych obrzędów namaszczenia przy obejmowaniu godności kapłanów, królów i proroków. Każdy ochrzczony ma składać Bogu jako ofiarę własne życie i czyny miłości, łącząc je z Ofiarą Chrystusa, ma panować nad sobą, nie ulegać słabości stanowiącej smutne dziedzictwo grzechu pierworodnego i mądrze korzystać z rzeczy stworzonych. Ma jak prorok głosić wielkie dzieła Boże słowem i świadectwem własnego życia.

Następny punkt, rozpoczynający się od przypomnienia formy sakramentalnego obrzędu, mówi o jego zbawczych skutkach: oczyszczeniu z grzechu i uczestnictwie w Bożej naturze, wspólnocie z Osobami Trójcy Przenajświętszej. Jako dar z nieba jest on odradzającym obmyciem i nowym narodzeniem:

Obmycie wodą, któremu towarzyszy słowo (por. Ef 5,26), a tym właśnie jest chrzest, oczyszcza ludzi od wszelkiej zmazy grzechu pierwotnego i osobistego oraz czyni ich uczestnikami Bożej natury (por. 2 P 1,4) i przybranymi dziećmi (por. Rz 8,15; Ga 4,5), chrzest bowiem, jak to wyrażają modlitwy poświęcenia wody, jest obmyciem odradzającym (por. Tt 3,5) i narodzeniem, które pochodzi z nieba. Wezwanie Trójcy Przenajświętszej nad przestępującymi do chrztu sprawia, że naznaczeni Jej imieniem, poświęceni są Jej na własność i wchodzą we wspólnotę z Ojcem i Synem, i Duchem Świętym. Do tego głównego obrzędu przygotowują i prowadzą czytania biblijne, modlitwa wspólnoty i potrójne wyznanie wiary (nr 5).

Dalej autorzy wstępu mówią o różnicy nowego obrzędu i nowego stanu, który się dzięki niemu osiąga, w stosunku do obrzędów Pierwszego Przymierza, które były jego zapowiedziami. Następstwem przeżywanym przez ochrzczonego zarówno zaraz po przyjęciu tego sakramentu, jak przez całe życie, a zwłaszcza gdy uświadamiają sobie wciąż na nowo wartość tego Boskiego daru, powinna być radość – radość paschalna, wynikająca ze zmartwychwstania Chrystusa i włączenia nas w Jego nowe życie:

Chrzest dalece przewyższa oczyszczenia przepisane przez Stare Prawo, bo sprowadza te skutki mocą tajemnicy Męki i Zmartwychwstania Pańskiego. Ci bowiem, którzy przyjmują chrzest, złączeni w jedno z Chrystusem na podobieństwo Jego śmierci i zanurzeni razem z Nim w śmierci (por. Rz 6,4–5), są w Nim przywracani do życia i razem z Nim zmartwychwstają (por. Ef 2,6). We chrzcie bowiem obchodzi się i odprawia misterium paschalne w tym znaczeniu, że przezeń ludzie przechodzą ze śmierci grzechu do życia. Dlatego przy udzielaniu

chrztu, zwłaszcza w Wigilię Paschalną lub w niedzielę, powinna jaśnieć radość zmartwychwstania (nr 6).

Warto często powracać do tych tekstów oraz odczytywać sobie przytaczane w nich wersety biblijne, także w szerszym kontekście, by napełniać się Bożą radością i czerpać z niej siły do pokonywania życiowych trudów: zarówno wymagających poważniejszych decyzji, jak zwykłych codziennych, monotonnych spraw, które składają się na nasze życie i mogą być przyjmowane jako nudny ciężar albo jako radosna możliwość świadczenia dobra, okazywania wdzięczności Bogu i dzielenia się z innymi tym, co się od Niego otrzymało i wciąż na nowo otrzymuje.